

УДК 347.78;342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v5.2025.20>

О. Улітіна,

кандидат юридичних наук,
науковий співробітник центру правового забезпечення розвитку науки і технології
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України
ORCID ID: 0000-0003-0230-9477

ОСОБЛИВОСТІ РЕЄСТРАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ЯК АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

Постановка проблеми. Необхідність забезпечення належного рівня правової охорони та захисту авторського права на сьогодні зумовлена стрімким розвитком технологій та особливостями сучасного інформаційного суспільства. Попри те, що відповідно до законодавства України авторське право виникає з моменту створення твору і не потребує державної реєстрації, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір може розглядатися як ефективний інструмент захисту авторського права. Наявність свідоцтва про реєстрацію авторського права значно спрощує реалізацію та захист прав суб'єкта авторського права та забезпечує правову визначеність у відносинах між суб'єктами.

Реєстрація авторського права є адміністративною процедурою, яка має значущі особливості, обумовлені специфікою об'єктів авторського права. Така специфіка пов'язана з правовою природою творів, які є результатами творчої діяльності, є нематеріальними і унікальними, що ускладнює формалізовані підходи до їх правової оцінки

Сутність реєстрації авторського права як адміністративної процедури потребує дослідження та аналізу, спрямованих на пошук більш ефективних підходів до нормативного регулювання цієї процедури та удосконалення законодавства у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям адміністративної процедури присвячені наукові роботи низки українських

вчених – І. Бойка, І. Криворучка, В. Колпакова, А. Шарая, Н. Галіциної, К. Нестеренка, О. Булгакової та ін. Адміністративно-правове регулювання у сфері інтелектуальної власності є предметом дослідження у працях Н. Капітаненко, яка досліджує особливості адміністративно-правового регулювання у сфері авторського права; І. Катеринчука, де подана характеристика адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності України; М. Єщенко та О. Скалянської, які розглядають інтелектуальну власність як об'єкт адміністративно-правового захисту під час євроінтеграції України. Аналіз законодавства та вивчення практичних аспектів реєстрації авторського права на твори досліджувалися І. Петренко та І. Голубенко.

Попри зацікавленість науковців у дослідженні адміністративно-правового регулювання у сфері інтелектуальної власності, особливостей реєстрації авторського права на твори, наразі відсутнє комплексне дослідження реєстрації авторського права як адміністративної процедури, яке б визначило її місце в системі адміністративного регулювання інтелектуальної власності.

Метою статті є комплексний аналіз правової природи та особливостей реєстрації авторського права як адміністративної процедури, а також визначення проблемних аспектів її правового регулювання та практичного застосування.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про адміністративну процедуру» [1] уперше на законо-

давчому рівні врегулював відносини державних органів, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ шляхом прийняття та виконання адміністративних актів.

Під адміністративною процедурою розуміється визначений законом порядок розгляду та вирішення адміністративної справи, тобто справи, що стосується публічно-правових відносин щодо забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу, розгляд якої здійснюється адміністративним органом.

Виходячи з положень Закону «Про адміністративну процедуру», І. Криворучко розглядає адміністративну процедуру, «як діяльність органів публічного управління (це органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові й службові особи – адміністративні органи), яка встановлена правовими нормами, втілюється в межах їхніх відносин із фізичними та юридичними (приватними) особами та спрямована на реалізацію їхніх прав, свобод, законних інтересів» [2, с. 66]. Погоджуючись з таким підходом, пропонуємо виокремити на основі нього основні ознаки адміністративної процедури:

- здійснюється адміністративними органами (органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, інші суб'єкти, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації);

- чітка нормативно-правова регламентація;

- здійснюється в межах правовідносин адміністративних органів з фізичними та юридичними особами;

- спрямована на реалізацію прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які є учасниками адміністративного провадження.

Законодавство України не вимагає обов'язкової реєстрації авторського права, оскільки відповідно до статті дев'ятої Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3], авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення, однак цей закон передбачає можливість реєстрації авторського права. Так у абзаці другого частини п'ятої статті дев'ятої Закону функцію державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір, покладено на Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ). Реєстрація здійснюється з дотриманням вимог Закону України «Про адміністративну процедуру» відповідно до Порядку державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 16 серпня 2023 року № 11319 зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 09 жовтня 2023 р. за № 1760/40816 [4].

Реєстрація авторського права відповідає чотирьом ознакам адміністративної процедури, наведеним вище. Її здійснює адміністративний орган – УКРНОІВІ, вся процедура регламентована в окремому нормативно-правовому акті – Порядку державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір. Порядок вказує як заявника – суб'єкт авторського права, тобто це автор твору або інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону. Отримання свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір в першу чергу спрямоване на засвідчення належних заявнику прав на твір та отримання додаткових переваг, зокрема при доведенні авторства на твір у судовому порядку.

Висновок про відсутність підстав для внесення відомостей про державну реєстрацію авторського права до Державного реєстру свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір надсилається заявнику у встановленому порядку. Такий висновок ухвалюється, якщо:

- подано неповний пакет документів заявки, неправильно оформлено документи або в разі виникнення обґрунтованих сумнівів щодо достовірності та/або повноти відомостей у документах заявки;
- заявка стосується об'єкта, що не охороняється авторським правом;
- заявку подано з порушенням прав і законних інтересів третіх осіб;
- заявка містить інформацію, що суперечить загальновизнаним принципам моралі, публічному порядку;
- заявником або особою, якої стосується заявка, є особа, пов'язана з державою-агресором.

Особливостями державної реєстрації авторського права як адміністративної процедури є, по-перше, коло осіб, які можуть бути заявниками. Так до них входять автор твору, спадкоємці автора (в разі наявності свідоцтва про спадщину); інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі закону (роботодавець щодо службового твору, замовник щодо твору створеного за замовленням). По-друге, добровільність, яка відрізняє процедуру реєстрації авторського права від процедури реєстрації прав у сфері промислової власності. По-третє, відсутність експертизи оригінальності твору, його творчого рівня, оскільки під час здійснення процедури реєстрації перевіряється лише виконання формальних вимог щодо подання заявки.

На сьогодні процедура реєстрації авторського права в Україні узгоджується з сучасними підходами до реєстрації в іноземних країнах та на міжнародному рівні. Так передбачена можливість подання документів в електронній формі, наявні сервіси електронної подачі заявок, що знач-

но спрощує процес подання заявки та робить його більш доступним та прозорим. Крім того, внесення відомостей до відкритих реєстрів і їх публікація створюють передбачуваність та прозорість обороту прав, що важливо для ліцензування, колективного управління та судового захисту прав.

Одним з проблемних питань, які можуть виникати в процесі державної реєстрації авторського права це відсутність визначених на рівні законодавства підходів до регулювання об'єктів згенерованих штучним інтелектом (ШІ). Стаття 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визнає наявність права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, якщо такий об'єкт відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта. При цьому важливо розуміти, що якщо твір створюється за безпосередньої участі фізичної особи з використанням комп'ютерних технологій (наприклад, ШІ), він не вважається неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою.

Однак наразі відсутнє чітке розуміння того, наскільки має бути залучена фізична особа в процес генерації об'єкта, щоб вважати його твором, чи достатньо лише створення промпта (підказки), за яким ШІ генерує об'єкт, чи необхідна більша участь людини. Це ускладнює процедуру реєстрації для об'єктів, які частково згенеровані ШІ чи до складу яких входять об'єкти згенеровані ШІ. Наразі кількість запитів щодо реєстрації подібних об'єктів лише збільшується, що вказує на необхідність врегулювання цього питання на рівні роз'яснень чи включення відповідних положень до Порядку державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір.

Іншим проблемним питанням у сфері реєстрації авторського права є особливості спадкування майнових

зниклої безвісти за особливих обставин, може бути призначено опікуна. Опікун над майном фізичної особи зниклої безвісти за особливих обставин приймає виконання цивільних обов'язків на її користь, погашає за рахунок її майна борги, управляє цим майном в її інтересах. Тобто опікун в цьому випадку уповноважений здійснювати управління майном, зокрема майновими правами на твір, проте ці права не переходять до нього.

Отже опікун над майном фізичної особи зниклої безвісти за особливих обставин не є суб'єктом авторського права, оскільки суб'єктами авторського права є автор твору і інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону. Враховуючи це, опікун не може бути заявником у процедурі державної реєстрації авторського права.

Висновки. Здійснений комплексний аналіз правової природи та особливостей державної реєстрації авторського права дозволив встановити, що державна реєстрація авторського права відповідає основним ознакам адміністративної процедури, оскільки має чітке нормативне регулювання, здійснюється уповноваженим адміністративним органом – Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ), відбувається у межах публічно-правових відносин між державою та заявниками і спрямована на реалізацію та захист їхніх прав та законних інтересів.

Особливості державної реєстрації авторського права полягають, по-перше, у визначенні кола осіб, які можуть виступати заявниками. До таких осіб належать автор твору, його спадкоємці (за наявності свідоцтва про право на спадщину), а також інші фізичні чи юридичні особи, до яких майнові права на твір перейшли на підставі закону або договору. По-друге, процедура має добровільний характер. По-третє, державна реєстрація не передбачає проведення експерти-

зи оригінальності або творчого рівня твору, тобто під час її здійснення перевіряється виключно дотримання визначених формальних вимог щодо подання та оформлення заявки.

Державна реєстрація авторського права є важливим інструментом забезпечення та здійснення прав інтелектуальної власності. Вона потребує подальшого удосконалення, зокрема у частині правового врегулювання творів, створених із використанням ШІ чи згенерованих ШІ, уточнення механізму спадкування майнових авторських прав, забезпечення можливості подання заявки на реєстрацію опікунами над майном осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Усунення цих прогалин сприятиме підвищенню ефективності правової охорони та захисту авторського права в Україні.

У статті досліджено правову природу та особливості державної реєстрації авторського права як адміністративної процедури. Визначено, що така процедура відповідає ознакам адміністративної процедури, оскільки здійснюється уповноваженим органом – Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ), ґрунтується на чітко визначеній нормативній базі, відбувається у межах публічно-правових відносин між державою та заявником і спрямована на реалізацію та захист прав суб'єктів авторського права. Підкреслено, що реєстрація авторського права має добровільний характер, але забезпечує правову визначеність і значно спрощує захист прав у разі виникнення спорів щодо порушення авторського права.

Проаналізовано три основні стадії адміністративного провадження – подання заявки, її розгляд і ухвалення рішення, видача свідоцтва та внесення відомостей до Державного реєстру. Автор наголошує, що процедура має формалізований характер і не передбачає здійснення експертизи

щодо визначення творчого рівня чи оригінальності твору, обмежуючись перевіркою відповідності поданих документів вимогам законодавства.

Автор вивчає сучасні тенденції вдосконалення адміністративної процедури: цифровізацію процесу подання заявок, функціонування електронних сервісів, публікацію відкритих реєстрів, що підвищують прозорість та передбачуваність у сфері права інтелектуальної власності.

Виокремлено проблемні аспекти здійснення процедури державної реєстрації авторського права, пов'язані з відсутністю законодавчого врегулювання реєстрації об'єктів, створених із використанням технологій ШІ чи згенерованих ШІ, особливостями у спадкуванні майнових авторських прав і неможливістю подання заявок на реєстрацію опікунами над майном осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Зроблено висновок про необхідність подальшого вдосконалення законодавства з метою підвищення ефективності правової охорони та механізму захисту авторських прав в Україні.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, інтелектуальна власність, авторське право, адміністративна процедура, державна реєстрація авторського права.

Ulitina O. Specific features of copyright registration as an administrative procedure

The article examines the legal nature and features of state copyright registration as an administrative procedure. It is determined that this procedure corresponds to the characteristics of an administrative procedure, since it is carried out by an authorized body – Ukrainian National Office for Intellectual Property and Innovations (UNAPIO), is based on a strictly defined regulatory framework, is carried out within the

scope of public legal relations between the state and the applicant, and is aimed at the enforcement and protection of the copyright holder's rights. It is emphasized that copyright registration is voluntary, but provides legal certainty and greatly simplifies the protection of rights in the case of disputes over copyright infringement.

The article analyzes the three main stages of administrative procedure: application submission, its consideration and adoption of a decision, resulting in the issuance of a certificate and the entry of relevant information into the State Register. The author notes that the procedure is formalized and does not involve expert examination to determine the work's originality or artistic level, being limited to verifying the compliance of submitted documents with legislative requirements.

The author examines current trends in improving the administrative procedure: digitization of the application process, functioning of electronic services, publication of open registries, which increase transparency and predictability in the sphere of intellectual property law.

The study highlights problematic aspects of state copyright registration, particularly the lack of legislative regulation for registering works created with or generated by artificial intelligence technologies, specific issues related to the inheritance of copyright, and the inability of guardians of missing persons' property to act as applicants. The author concludes that further improvement of legislation is required to strengthen the effectiveness of legal protection and the mechanism for protecting copyright in Ukraine.

Key words: intellectual property rights, intellectual property, copyright,

administrative procedure, registration of copyright.

Література:

1. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

2. Криворучко І. Сутність та особливості адміністративної процедури в публічному управлінні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2023. Т. 18, № 2. С. 64–70. URL: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-10/14> (дата звернення: 14.10.2025).

3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

4. Про затвердження Порядку державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір : Наказ Міністерства економіки України від 16.08.2023 № 11319. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1760-23#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

5. Розміри зборів за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1756. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

6. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ М-ва юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 : станом на 14 черв. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 17.10.2025).

7. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 5 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 17.10.2025).

Дата надходження статті: 20.09.2025

Дата прийняття статті: 06.10.2025

Опубліковано: 24.11.2025

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

